

הלכות עבדים פרק ב

א. עבד עברי שמכרוהו בית דין, נקנה בפסוף; והמוכר עצמו, נקנה בפסוף ובשווה פסוף ובשטר. פיצד בשטר כותב לו על הנזיר או על החרס הריני מכור לך, הריני קנוי לך, ונותן לו השטר.

ב. מכרוהו בית דין עובד שש שנים מיום מכירתו, ובתחלת השנה השביעית שלו יצא בן חורין. ואם פגעה בו שנת השמטה בכלל השש, הרי זה עובד בה; אבל אם פגעה בו שנת יובל, אפלו נמכר שנה אחת לפני היובל הרי זה יצא לחרות, שנאמר "בשנת היובל, הזאת . . ." (ויקרא כה, יג).

ג. המוכר עצמו, יש לו למכר עצמו ליתר על שש; הרי שמכר עצמו לעשר שנים, או לעשרים שנה, ופגע בו יובל, אפלו אחר שנה הרי זה יצא ביובל, שנאמר "עד-שנת היובל, יעבד עמך" (ויקרא כה, מ).

ד. אחד המוכר עצמו או שמכרוהו בית דין, וברח חייב להשלים שניו; ואם פגע בו יובל, יצא לחרות. חלה, בין שחלה שנה אחר שנה או שחלה חללים מקטעים אם הכל פחות מארבע שנים, עולין לו למנין שש; אבל אם חלה ארבע חייב להשלים כל ימי החלי, שנאמר "כשכיר כתושב" (ויקרא כה, מ). ואם פגע בו יובל, יצא.

ה. במה דברים אמורים שמחשבין ימי החלי, בשנה חליו כבד, שאינו יכול לעשות מלאכה. אבל אם לא היה חליו כבד, אלא יכול לעשות מעשה מעט אפלו חלה כל שש, עולין לו.

ו. המוכר עצמו לגוי אם לא נפדה, אינו יוצא אלא ביובל: שנאמר "ואם-לא יגאל, באלה ויצא בשנת היובל, הוא ובניו עמו" (ויקרא כה, נד).

ז. הנמכר לגוי אם לא השיגה ידו לגאל עצמו, קרוביו פודין אותו; והקרוב הקרוב קודם, שנאמר "או-דדו או בן-דדו, יגאלנו . . ." (ויקרא כה, מט). ובית דין כופין את קרוביו לפדותו, שלא יטמע בגויים. לא פדוהו קרוביו, או שאין ידם משגת מצוה ביד כל אדם מישראל לפדותו; ובין שפדוהו קרובים, בין שפדוהו שאר אדם יצא לחרות.

ח. ויש לו ללוות ולגאל עצמו מיד הגוי, וגואל לחצאין. אבל הנמכר לישראל אין הקרובים פודין אותו, ואינו לוה וגואל, ואינו גואל לחצאין. אלא פיצד דינו אם השיגה ידו לתן כפי השנים הנותרות, נותן ויוצא; ואם לאו, לא יצא.

ט. אחד המוכר עצמו בין לישראל בין לגוי, ואחד שמכרוהו בית דין הרי זה מגרע פדיונו, ויוצא. פיצד: הרי שמכרוהו בששים דינר, ועבד ארבע שנים, ומצאה ידו הרי זה נותן עשרים דינר לאדוניו, ויצא לחרות. וכן אם מכר עצמו בארבעים דינר לעשר שנים הרי זה מגרע ארבעה דינרין לכל שנה שעבד, ונותן הנשאר פסוף או שווה פסוף, ויוצא.

י. וכן הנמכר לגוי מחשב הדמים לפי השנים הנשארות עד שנת היובל, שנאמר "וחשב, עם-קנהו, משנת המכרו לו, עד שנת היובל" (ויקרא כה, נ). פיצד: מכר עצמו במאה ונשאר ליובל בשעת מכירה עשר שנים מחשב עשר לכל שנה שעבד, וגורע מן הדמים; ומשיב הנשאר פסוף, לא תבואה ולא כלים שנאמר

”כֶּסֶף מִמָּכְרוֹ” (שם): בַּכֶּסֶף הוּא נִגָּאֵל מִיַּד הַגּוֹי, וְאִינוּ נִגָּאֵל בְּשׁוּוֹה כֶּסֶף.

יא. כָּל עֶבֶד עֲבָרִי אוֹ עֲבָרִיָּה שֶׁיֵּצֵא בְּגֵרְעוֹן כֶּסֶף, וְהִבְרִיא וְהוֹסִיפוּ דָמָיו, אוֹ נִשְׁחָף וּפָחַתוּ דָמָיו מִחֲשָׁבִין לוֹ לְהַקֵּל עָלָיו. כִּי־צַד: הָרִי שֶׁנִּמְכָּר בְּמֵאָה, וְהָרִי הוּא עֵתָה שׁוּוֹה מֵאֲתִים אֵינוּ מִחֲשֵׁב עִם אֲדוֹנָיו אֶלָּא לְפִי מֵאָה. נִמְכָּר בְּמֵאֲתִים, וְהָרִי הוּא שׁוּוֹה מֵאָה מִחֲשֵׁב עִמּוֹ עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנוֹתְרוֹת לְפִי מֵאָה.

יב. הַנִּמְכָּר לַגּוֹי הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ לִגְאֹל עֲצָמוֹ לְחֻצָּאִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, פְּעָמִים יִהְיֶה לְהַקֵּל וּפְעָמִים יִהְיֶה לְהַחֲמִיר. כִּי־צַד לְהַקֵּל: קָנָה אוֹתוֹ הַגּוֹי בְּמֵאֲתִים, וְנִשְׁחָף וְהָרִי הוּא עֵתָה שׁוּוֹה מֵאָה, וְנִתֵּן לוֹ חֲמִשִּׁים חֲצִי דָמָיו, וְהִבְרִיא וְהָרִי הוּא שׁוּוֹה מֵאֲתִים נוֹתֵן לוֹ מֵאָה שֶׁהֵן חֲצִי דָמָיו הַנִּשְׁאָר, וַיּוֹצֵא. כִּי־צַד לְהַחֲמִיר: קָנָה אוֹתוֹ בְּמֵאֲתִים, וְנִתֵּן לוֹ חֲצִי דָמָיו מֵאָה, וְנִשְׁחָף וְהָרִי הוּא עֵתָה שׁוּוֹה מֵאָה נוֹתֵן לוֹ חֲמִשִּׁים שֶׁהֵן דָּמֵי חֲצִיו הַנִּשְׁאָר, וְנִמְצָא שֶׁנִּתֵּן מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵתָה שׁוּוֹה מֵאָה.

יג. הָרִב שֶׁמִּחַל לְעֶבֶד עַל הַכֶּסֶף שֶׁנִּשְׁאָר לוֹ לְעֶבֶד כְּנֻגְדוֹ אֵינוּ מְחוּל, עַד שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ שָׁטֵר שְׁחִירוֹר. כִּי־צַד: הָרִי שֶׁקָּנָהוּ בְּשִׁשִּׁים, וְעֶבֶד שָׁנָה אוֹ שְׁנָתִים, וְאָמַר לוֹ שָׁאֵר הַדָּמִים מְחוּלִין לָךְ, לָךְ לְדַרְכָּךְ לֹא נִפְטָר מִשְׁעִבּוֹדוֹ, עַד שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ שָׁטֵר.

יד. אֲדוֹן שְׁמֵת אִם הֵנִיחַ בֶּן זָכָר הָרִי הָעֶבֶד עוֹבֵד אֶת הֶבֶן עַד סוֹף הַשָּׁשׁ, אוֹ עַד סוֹף הַשָּׁנִים שֶׁמִּכָּר עֲצָמוֹ לָהֶן, אוֹ עַד שֶׁיִּפְגַּע בּוֹ יוֹבֵל, אוֹ עַד שֶׁיִּגְרַע פְּדִיוֹנוֹ וַיִּתֵּן הַשָּׂאֵר.

טו. אֲבָל אִם לֹא הֵנִיחַ בֶּן זָכָר הָרִי זֶה יֵצֵא לְחִירוֹת, וְאִינוּ עוֹבֵד אֶת הַבַּיִת וְלֹא אֶת הָאֵח; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוּ עוֹבֵד שָׂאֵר הַיּוֹרְשִׁין. וְהַנִּמְכָּר לָגֵר צָדֵק, אוֹ לַגּוֹי אֶפְלוּ הֶבֶן אֵינוּ עוֹבֵד; אֶלָּא כִּי־וֶן שְׁמֵת הָאֲדוֹן, יֵצֵא לְחִירוֹת.

טז. נִמְצָאת אֹמֶר שֶׁעֶבֶד עֲבָרִי נִקְנָה בַּכֶּסֶף, אוֹ בַּשָּׁטֵר. וְקוֹנָה אֶת עֲצָמוֹ בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים בְּשָׁנִים, אוֹ בַּיּוֹבֵל, אוֹ בְּגֵרְעוֹן כֶּסֶף, אוֹ בַּשָּׁטֵר שְׁחִירוֹר, אוֹ בְּמִיתַת הָאֲדוֹן בְּלֹא בֶן; וּבְגוֹי אוֹ בְּגֵר, אֶפְלוּ הֵנִיחַ בֶּן.

יז. מִצְוָה לוֹמַר לוֹ צֵא בְּשַׁעַת יִצִּיאָתוֹ, וְאֶף עַל פִּי שָׂאֵם לֹא יֹאמַר לוֹ, הָרִי הוּא יוֹצֵא בְּחֻנָּם, וְאִינוּ צָרִיךְ שָׁטֵר. אֶפְלוּ חָלָה וְהוֹצִיא עָלָיו רַבּוֹ הוֹצֵאֹת אֵינוּ חַיֵּב לוֹ כְּלוּם, שֶׁנֶּאֱמַר ”יֵצֵא לְחַפְּשִׁי, חֻנָּם” (שמות כא, ב).